

Mielenkiintoisia ja humoristisia yksityiskohtia

Erkki Vettenniemi: Pohjolan helleenit: Suomalaisten olympiaurheilujen synty. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Historiallisia Tutkimuksia 233, Tampere 2007. 466 s.

■ Erkki Vettenniemen teos *Pohjolan Helleenit. Suomalaisen olympiaurheilujen synty* on kiinnostava ja laaja selvitys – rekonstruktio – siitä, kuinka olympialainen urheilu tuli ja juurtui Pohjolan katajaiseen kansaan. Tavoitteena on olympiaurheilun traditionaalisen kuvan särkeminen.

Pääkysymyksinä ovat, miten tietoisuus muinaisista ja moderneista olympialaisista kehittyi Suomessa, kuinka Suomessa ymmärrettiin erityisesti kansainväliset olympiakisat ja miten nykyajan olympialaiset kehittyivät kansainväliseen suuntaan. Tapahtumahistorian rinnalla Vettenniemi kirjoittaa kuljettavansa aatehistoriallisia aiheita. Tavoitteet ovat selkeät ja toteuttavissa, ja ne perustuvat aiemman tutkimuksen kriittiseen arviointiin. Sen vahvuudet ja heikkoudet tunnetaan.

Ansiokasta johdanto-osuutta olisi kuitenkin voinut terävöittää: metodologinen ja teoreettinen pohdinta olisi tuonut tutkimukselle lisäarvoa. Esimerkiksi miten Vettenniemi määrittelee aatehistoriallisen tutkimuksen ja sen metodit? Onko teoksessa hallitsevana tapahtuma- vai aatehistoria? Kuinka niiden limittäminen suoritetaan? Sen sijaan aikaisemman tutkimuksen kanssa käydään hyvinkin kriittistä keskustelua.

Teoksen rakenne on kysymyksenasetteluun nähden selkeä ja yhtenäinen, joskin teoksen alkupuolella herää kysymys ns. yleisen historian ja suomalaisen olympiaurheilun välisestä tasapainosta: yleisen osuutta olisi voinut tiivistää kokonaisuuden siitä kärsimättä. Toisaalta Vettenniemi vaikuttaa kuitenkin tuovan myös tässä osuudessa uutta tutkimukseen perustuvaa tietoa. Käsitteily on johdonmukaista ja tunnustuksellisesti kronologiseen kerrontaan sitoutunutta. Tapahtumahistorialla on tässä merkittävä osa.

Teoksessa on runsaasti herkullisia, mielenkiintoisia ja humoristisiakin yksityiskohtia, jotka elävöittävät tekstiä, vaikka eivät välttämättä olekaan itse tutkimuksen kannalta tässä laajuudessa relevantteja. Esimerkiksi kertomukset puolalaisesta painikoulusta, Jyväskylän uroksesta kotikentällään tai vaikkapa Verner Järvisen – ”kaukaisten suomalaismetsien barbaarin, joka ei edes puhunut mitään ymmärrettävää kieltä” – paluusta Hellaasta Helsinkiin herättävät lukijassa ahaa-elämyksiä ja hilpeyttä.

Teoksen voi lukea kahdella tavalla: Leipäteksti on sujuvaa kerrontaa ja kuvausta, mutta myös lähdekriittisiin kysymyksiin kantaottavaa tekstiä. Syvällinen tieteellinen keskustelu käydään erittäin laajassa (94 sivua) lähdeviiteapparaatissa. Siinä täydennetään tekstiä, keskustellaan aikaisemman tutkimuksen kanssa ja oikaistaan ja jopa polemisoidaan aiempia tulkintoja. Lähdeviitteiden ohessa olevat tulkinnat ja väitteet tullevat herättämään polemiikkia alan tutkijoiden piirissä. Tutkimuksellisesti osio on arvokas ja perehtymisen arvoinen. Osan viitteissä olevasta tekstistä olisi voinut siirtää myös leipätekstiin. Valittu ratkaisu on kuitenkin ymmärrettävä, sillä toisenlaisella ratkaisulla kirjan juoni ja sujuva kerronta olisivat kärsineet. Lukijan onkin syytä perehtyä huolellisesti lähdeviitteisiin: ne sisältävät paljon muutakin kuin esitetyn tiedon dokumentointia.

Vettenniemi on asettanut tehtäväkseen muun muassa kartoittaa moderneja ja muinaisia olympialaisia koske-

neen tietoisuuden kehittymistä Suomessa, selvittää kotimaisten urheilulajien murrosvaiheen sekä kansainvälisen olympiaurheilun alkuvuodet. Vettenniemen mukaan ”mitään ennalta määrättyä ei Tukholmassa 1912 alkaneessa kotimaaisessa menestystarinassa ollut”. Toisaalta tapahtumahistoriasta löytyi uusia vivahteita ja aiemmin huomaamattomia detaljeja. Esimerkiksi paininlyönnin vahvat juuret olivat talonpoikaisessa Suomessa, ja kaipuu kansanomaiseen kamppailuun säilyi, vaikka moderni paini valtasikin alaa 1890-luvulla. Vettenniemi nostaa myös esille ”1800-luvun kuohuvan olympiatietoisuuden” ohella urheiluhistorian hyväksymisen katkosten ja konfliktien pirstomana kertomuksena. Työn tulokset vaikuttavat luotettavilta ja esitetyt teesit perustelluilta.

Teoksen lähdepohja vaikuttaa kattavalta. Erityisesti vaakuuttaa sanoma- ja aikakauslehtien sekä kirjallisuuden tuntemus. Lähteitä lainataan tarkoituksenmukaisesti kysymyksenasetteluun perustuen. Lähteet vievät tekstiä jouhevasti eteenpäin, kuvaavat ajan henkeä ja aikalaistunnelmia sekä tiedonvälitystä. Kirjassa korostuu sanomalehtien anti. Valittua linjaa noudatetaan johdonmukaisesti, mikä saattaa tuoda tutkimukseen kuvauksen ja referoinninkin makua. Kuitenkin, jos tavoitteena on ajan hengen ja tietoisuuden selvittäminen, valinta on perusteltu. Sokeasti lähteitä ei seurata, vaan otteet on valittu harkiten ja viimeistään dokumentoinnin lähempi tarkastelu osoittaa tekijän suhtautuvan

primaari- ja sekundaarilähteisiin kriittisesti.

Vettenniemen teos on johdonmukainen kokonaisuus. Käsittelyä leimaa kriittisyys, jossa oletukset ja tulkinnat perustellaan vahvasti. Tyyli on tieteellistä, mutta ei raskasta luettavaa. Teos on pääasiassa sujuvaa kerrontaa, jossa mielenkiintoiset ja hauskat anekdootit pitävät lukijan virkeänä.

Heikki Roiko-Jokela